

İKV BİLGİ NOTU

DÜNYA BANKASI DÜŞÜK GELİRLİ ÜLKELERDEKİ MALİ ZAYIFLIKLAR RAPORU

Hatice Fulya Topyıldız, İKV Uzman Yardımcısı

Dünya Bankası, 13 Ekim 2024'te Düşük Gelirli Ülkelerde Mali Zayıflıklar – Değişim, Nedenler ve Politikalar başlıklı bir rapor yayımladı.¹ Raporda en yoksul 26 ülkenin 2006 yılından beri en yüksek borca sahip olduğu, buna karşın uluslararası yardımların GSYH'ye oranının son 20 yılın en düşük seviyeye gerilediği belirtiliyor.

Rapora göre dünyanın en yoksul 26 ülkesi, dünya nüfusunun %10'unu oluşturuyor olsa da bu ülkeler dünyanın yalnızca yaklaşık %0,5'i kadar gelirine ve çıktısına sahip. 26 ülkenin 17 tanesinin kırılgan olarak nitelendirildiği raporda, çatışmaların bu ülkeler üzerinde çok etkili olduğu vurgulanıyor. Rapora göre COVID-19 salgını ve diğer krizler bu ülkelerin yaşadığı ilerlemeyi olumsuz etkiliyor. 26 ülkenin en yoksul olanlarında -nüfusunun yarısından fazlası aşırı yoksulluk sınırının (*extreme poverty line*) altında olan ülkeler- 2020 ve 2024 yılları arasında ortalama kişi başına düşen gelirin, salgın öncesi döneme göre %14 oranında gerilediği belirtiliyor.

Mali durum, raporda ele alınan konulardan ilki olarak karşımıza çıkıyor. Düşük gelirli ülkelerde kamu borcunun GSYH'ye oranı 2023'te %9 oranında artarak, 20 yıldan fazla süredir yaşanan en büyük artışı gerçekleştirerek %72'ye çıkıyor. Borçların ve faizlerin artış gösterdiğinin altının çizildiği rapora göre, 2023 yılında, ortalama bir düşük gelirli ülkenin faiz ödemeleri, gelirin %10'unu -son 20 yılın en yüksek oranına ulaşarak- aşıyor. Düşük gelirli ülkelerin borçları analiz edildiğinde 2024 yılının nisan ayı itibarıyla hepsinin borç sıkıntısının olduğu ve bunun yüksek riskli olduğuna vurgu yapılıyor.

Raporda düşük gelirli ülkelerde ele alınan konulardan bir tanesi ise vergi. Kalkınmakta olan ülkeler ile kıyas yapıldığında düşük gelirli ülkeler, toplayabilecekleri potansiyel vergiyi toplama konusunda daha gerideler. 2011-2023 yılları arasında geliri düşük olan ülkeler, potansiyel vergi gelirlerinin üçte ikisinden azını toplayabildi. Bunun sebebi ise rapora göre finans sektörünün az gelişmesi, teknolojinin kullanım oranının düşük olması ve kayıt dışılığın yüksek olması gibi yapısal faktörler.

Hükümet harcamaları raporda analiz edilen faktörlerden bir diğeri olarak karşımıza çıkıyor. Rapora göre hükümet harcamalarının verimli olmaması kurumların zayıf olduğuna ve yolsuzluğa işaret ediyor. Gıda ve enerji için ayrılmış olan sübvansiyonlar maliyetli olarak nitelendiriliyor ve askeriye gibi alanlara büyük ve verimsiz harcama yapıldığı ifade ediliyor. Kamu istihdamı oranı yüksek olarak nitelendirilirken, eğitim ile

¹Joseph Mawejje, "Fiscal Vulnerabilities in Low-Income Countries: Evolution, Drivers, and Policies", *World Bank*, 2024, Washington, DC, <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/626bc4b2-2bdf-4fe8-b851-6115c2faccaf/content> Erişim Tarihi: 16.10.2024.

sağlık harcamalarının kalkınmakta olan ülkeler ile kıyaslandığında düşük kaldığı belirtiliyor.

Raporda düşük gelirli ülkelerin mali durumları hem küresel hem de yerel şoklara karşı kırılgan olarak nitelendiriliyor. Raporda küresel durgunluk ve silahlı iç çatışma olmak üzere iki sorunun özellikle altı çiziliyor. Küresel durgunluğun mali dengeleri olumsuz etkilediği, hükümet borcunun artmasına neden olduğu ve durgunluğun etkisinin iki yıl sürdüğü belirtiliyor. Silahlı çatışmaların ise hem fiziksel sermayeye hem de insan sermayesine zarar verdiği, askeri harcamaların artmasına neden olduğu ve kurumların kalitesini olumsuz etkilediği ifade ediliyor.

Raporda düşük gelirli ülkelerin kalkınma konusundaki zorluklarla mücadele etmek için yüksek miktarda kaynağa ihtiyacı olduğu belirtiliyor. Son on yılda gerçekleştirdikleri ortalama yıllık yatırımları iki katına çıkarmaları gerektiği vurgulanıyor.